26ՆԱՀԸ ՍԷՆԷ Ն՝ 4732 1909 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 26/8 ՇԵՆ. ՀՈՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ 26 ՔԵԱՆՈՒՆԸ ԷՎՎԵԼ 1325)(26 ԶԻԼՀԻՃԱՆ 1327

ՄԷՋՄՈՒԱԻ ԱԽԲԱՐ

30 ԲԱՐՍ.

30 ԲԱՐՍ.

DIRECTION DU JOURNAL
MEDJMOUA-I-AHBAR
65, Grand'rue de Péra, Taxim, 65

ԳԻՆԸ ՀԻՆԳԱԼԱՐԻ
Սեռեցիկ 6 ամիսը
Իսթանպոլ իլին Ղրուշ 60 35
Թաշրա իլին » 85 45
Մէմալիկի էճնեպիյէ իլին Ֆրանկ 20 49

ՀԱՍԱՐԵԼԻՆՊՈՒՀ ՎԻ ՀՈՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ
ԿԻՒՆԼԷՐԻ ՆԷՏԸ ՕԼՈՒՍՈՒՐ
Իրանք իլին այլբնա բարարլըզ :

مجموعهٔ اخبار
بك اوغلى تقسيم جاده‌سى نومرو ٦٥

Ս. ԾՆՈՒՆԴ

Գին տօգուզ եւ տօգուզ սէնէլէր էվվէլ, Թարիխին էն էսկի վագիթլարընտա, պուԹէրէսթլիկին վէ տասթիրէ սէճէ գելընմասընին հիւքմ սիւրտիւքլէրի, վէ զէմանէմիզ իւլում ու ֆինունը այիէսինին հէնուզ բէք կէրիսէ օլուռլը էնանէլէրէ, աիլէագը ումումիէ կիրտապը մանվիյէթէ եագլաշմըշ, ինսանլար՝ Օլիմբօսը էթրաֆընտա տիպ էչօքմիւշ, վէ չօգլար իլանլարա վէ իլանէլէրէ ագլընը վէրմիշ, վէ աԹիզ Բօմա հիւքիւմէթը մուազզամասը՝ Մըսրը վէ Եունանը գատիմ գուվվէթինի մանվ իԹտիքտէն սոնրա, հէր ան ու տագզգա քէնտիսի տէ օ կիրտապա տիւշմէք Թէնիքէսինտէ պուլունմըշ, վէլհասըլ պիւԹիւն ճրհան՝ ֆարզա ագըպէթինէ եագլաշմըշ իքէն, իշԹէ օ անտէ, հիհանընն էն ուզագ վէ էն խալի պիր քէօշէսինտէ, սէֆիլ պիր տաբը տէրունինտէ, կիւզէլ պիր չօճուգ Թէվէլլիւա իլէմիշ տիր։

Պու չօճուգ, Ճէնտապը Հազգ Թարաֆընտան վաս պույրուլմըշ, Եէհուտիլէրճէ սապըրսըզլըգլա պէքլէնմէքտէ պուլունմըշ, բէյղամպէրլէր Թարաֆընտան խապէր վէրիլմիշ օլան օ Յիսուս խտի քի, մուզատասէս եէվմը վէլատէթի, 1909 սէնէ սոնրա, պու կիւն, Թէքքար վէ հէր սէնէ կիպի բարլագ վէ շաշաալը պիր սուրէթտէ, ըսըգլար վէ չիչէքլէր իչինտէ, խԹիրնամտի վէ Թէ էնտիեաթ արասընտա Թաազիմ խտիմէքտէ, վէ միեօնլարճա տինանլարատան, քէմալը սըտգ իլէ, «Շէրէֆ սանա եա՝ Ռէպպ, չէրէֆ սանա» տուասը իրատ օլունմագտա տըր։

Պին տօգուզ եւ տօգուզ սէնէ էվվէլ, Ճէնտապը Ալլահ, մանվա քէնտի ագաիտի Իլահիյէսինի բուհլարըմըզտա նէշր իյլէմէք մագսէտիյլէ, ինսան չէքլինտէ, ճէմիյէթը պէչէրիլէյ տախիլ օլտուզընտան պէրու վէ պունճա սոնրալար զարֆընտա, քէնտի հուզուրը Իլահիսինտէ սէճտէ գելմըշ օլան վէ էլեէվմ գելմագտա պուլընանլարը միգտարը կիւն պէ կիւն արԹմըշ տըր, վէ տահա միլեօնլարճա սէնէլէր կէչէսէ, Օնուն նամը, տախմա մուազզէգ վէ միւշէրրէֆ գալաճագ տըր։

Հազրէթը Իսա, քէնտի Թալիմաթընա հէնուզ պաշլամըշ օլտուզը վէ բէսուլլարը վէ հիսապսըզ չակիրտլէրի քէնտիսինէ սիւլուք իԹտիքլէրի հալտէ, տիւշմէնլէրի տէ Քէնտիսինի Թաադիպ իԹմէքտէ իքէն, ագիլ պիր քիմսէ, օ ադմագ ատէմլէրէ, «Նէյլէ՞ն պոշա զահմէթ չէքիեօրսունուզ. էկէր հազրէթի Իսանընն Թէչէպպիւսիւ՝ ինսանի պիր չէյ իսէ, քէնտիլիկլինտէն մանվ օլուր. էկէր Իլահի պիր չէյ իսէ, երինէ սիզին ղայրէթլէրինիզ վահի տիր» տէմիշ տիր։

Պու քէլամը սէօյլէյէն օ ադիլ զաթըն հազգը վար իտի. զիրա պու կիւն ճիհան՝ պունՀԹէմմիյլէ Թաստիգ իյլէմէքտէ տիր։ Հազրէթը Իսանընն մուամէլէսի՝ պիր Թէչէպպիւսի Իլահի իտի. պինապէրին քիմսէ պունա մանի օլամատը։ Ասըրլար՝ պու վագրայը իսպաթ իԹտիլէր։ Էկէր ագայիտի Խրիսթիանիյէ՝ սըրֆ ինսանի պիր մուամէլէ օլսա իտի, պունճա սէնէլէրի Թաադիպաթ վէ Թաղեիգաթ գարշընընտա, չօգ տա՛ն վէ բէք չօգտա՛ն մանվ օլուրար։ օ Թաղեիգաթ վէ Թաազիպաթա՝ անճագ պիր գուվվէյի Իլահիյէ մուգավէմէթ իտէպիլիր իտի։ ԻշԹէ Խրիսթիանլըգ, պունլարըն քեաֆիֆէսինէ գարշը կէլտի. պուԹէրէսթլիկի զալէպէ իյլէտի. ինու՝ տարբլարըն Թօղլը Թարիխի ալԹընտա կէօմտիւ. ֆագաթ քէնտիսի՝ քէնտի պայրաղընը, եանի Հազրէթի Իսանընն, ճէնտապը Ալլահընն պայրաղընը տիքտի։

Հազրէթը Իսանընն վէլատէթինէն էվվէլ, ճիհան, զանն իտէրսինիլ քի, էնճամընա եագլաշմըշ վէ պիւԹիւն անվալ քիւնէլէշմիշ օլուպ, եէնի պիր հայաթա էշէտտը լիւզում հիսս օլունուեօրտը։ ԻշԹէ օ Հանաթը ճէտիտէյի, ճէնտապը Հազգ քէնտի Վէլատէթիյլէ տիւնեամըզա կէԹիրտի։

Պու հանաթը ճէտիտէ, Խրիսթիանլըգ ագայիտի Իլահիյէսի, Աֆվ վէ Մուհապպէթ էսասը իւզէրինէ միէսասէս ագայիտ տիր քի, պիւԹիւն բուհլարա միսսավաթը տինիյէ բուհրընը եայմագտա տըր։

Էկէրչի ճէնտապը Հազգընն իլնամը օլմազսա, հիչ պիր ֆիքրի ինսանի՝ պու եօլտա ագայիտ տիւշինէմիզ իտի։

Հազրէթը Իսանընն ԹէՀէսիս իյլէտիկի Մէզհէպ՝ պու իքի էսաս իւզէրինէ գուրուլմուշ, վէ քէնտի Քրիսթոսի պինասը մուազզամընա պու իքի էսաս ԹէմԹիլ սլմուշ տըր։ Գուվվայը ազիմէյի Իլահիյէ՝ պունտան տահա պէօյիւք նէ՞ տէլիլ օլապիլիր։

Իմտի, պու իքի պէօյիւք, ալի վէ մուգատտէս էսաս վէ ագայիտին Սահիպի, վէ պունուն իւզէրինէ պինա խտիրմիշ օլան Մէզհէպ վէ Քրիսթոսին Միւէսսիսի պուլունան Հազրէթի Իսա Էֆէնտիմիզին եէվմը Վէլատէթը գուոսիյէԹսիմաթընին 1909ընճը սէնէսի միւնասիպէթիյլէ, տիւնքի կիւն քեաֆիֆէյի քիլիսէլէրիմիզտէ իֆրա իտիլէն մէրասիմի մահսուսէ սըրասընտա, պիզ տէ, պու Եէվմը Վէլատէթի չու սաթըրլար իլէ Թաազիմ իտիմէյի վաղիֆէ ատտ իյլէտիք։

ՕՐՈՒԱՆ ՄԵԾ ԽՆԴԻՐԸ

Է.

ԹԷ Ի՞ՆՉ ՊԷՏՔ Է ՍՊԱՍԵՆՔ
ՊԱՏԿ. ՍԻՒՆՀԻԴԷՆ

1903 Յուլիս 22ին կը գտնուէի ի Հռոմ դաղաղին առջեւ տիեզերալոյս Ծերունւոյ մը, բարձրացած այն ամենէն վեհ և ամենէն օգոստաշուք գահոյից վրայ ուր երբեք կարենայ բարձրանալ մահկանացու մը այս աշխարհի մէջ։ Լեւոն ԺԳ.ի դաղաղն էր այն, կոմս, դեսպան, քերթող, դիւանագէտ, հանճար, արքեպիսկոպոս, կարդինալ, Պա՛պ...։ Կրնա՞յ մարդ մը ասկէ աւելի մեծութեան հասնիլ, կրնա՞յ ասկէ աւելի յաջողութիւն և փառք գըտնել արեւու տակ։ Եւ սակայն այդ դաղաղը մեծութեան և փառքի վրայ չէր խօսէր ինձ, այլ ստուերներու և ոչնչութեան վրայ։ և իւր լուին քարոզութիւնն հոգւոյս այնպիսի խորին սպասորութիւն մ'ըրաւ զոր Պոսիւէի վսեմ Դամբանականներն անդամ չէին կրցած ընել երբեք։ Ի տես այդ մարդուն որ իրմով զրաւեցուցած էր քըսան և հինգ տարիներէ ի վեր խորհող մարդկութիւնն, որ 300 միլիոն բրիստոնեայներու Հայրն էր, որ մի շարժմամբ բիւրաւոր կամքեր կը խոնարհեցնէր իւր առջեւ, որ իւր մեղմական գաւազանով բարոյական աշխարհի կը հրամայէր և հոգիներու կը տիրէր, որ իւր հանճարի զօրութեամբ և սրտի հարատութեամբ թշնամեաց իսկ յարգանքն ու հիացում խլած էր, որոյ մէն մի խօսքն հարիւր լեզուներու կը թարգմանուէր իսկոյն և փայլակի արագութեամբ աշխարհի Հինգ Մասերը կ'երթար լուսաւորել, ի տես այդ մարդուն որ հիմա հոն կը պառկէր անշունչ, անխօս, անկենդան՝ անկարելի էր չկրկնել. «Ունայնութիւն ունայնութեանց»։ Եւ կը խորհէի ու կ'ըսէի ես ինքնին. «Եւ հոգիներ կան որք իրմէ աւելի փառաւոր, իրմէ աւելի երջանիկ են այս վայրկենիս... Հոս կրօնաւոր մը, անշուք երէց մը, խեղճ գործաւոր մը, տգէտ գիւղացի մը, որք աւելի տառապած, աւելի սիրած են զԱստուած, հիմա երկնից մէջ կը վայելեն իրեն հետ, այո՛, բայց իրմէ աւելի. ու այդ առաւելագոյն փառքն, առաւելագոյն ուրախութիւնը պիտի տեւեն դարեր անվերջ, յաւիտենից յաւիտեանս։»

Սառուցիւ քրիստոնեայ մը այնչափ բարձր է որ ամենէն հսկայաբերձ դիրքերն իրմէ վար կը մնան միշտ. իրեն մի փառասիրութիւն և եթ ներելի է, այն է երկնից փառասիրութիւնն. ամեն ինչ որ կը նուաղի, կը ժգունի՝ անարժան է տենչանքին։ Եթէ տասնեվեց տարեկան մի պատանի կրցաւ իւր ոյժը և դիւցազնութիւն գտնել սոյն վսեմ սկզբունքին մէջ. « Quod aeternum non est, nihil est. Ինչ որ յաւիտենական չէ՝ ոչինչ է։» (*) քանիսո՞ն անշուշտ աւելի կը զօրանան, կ'առաքինանան Եպիսկոպոսներ ու Արքեպիսկոպոսներ՝ իրենց աչքերն յառած զ'այլուն՝ լուսաւոր յաւերժական Հայրենեաց։

... Այսօր ունինք տասնեւհինգ առաջնորդներ, որոնք ծանրախոհ և բանիբուն անձինք են, և ամենքն ալ ըստ օրինի կրնան բարի վկայութիւն ընդունիլ. սակայն գործնականօրէն հինգ անուններ միայն պէտք է գտնուին Երեսփ. ժողովոյ ցանկին մէջ։ Ըսել է հարկաւորապէս և անպատճառ մնացեալ տասն Եպիսկոպոսունք՝ հակառակ իրենց ժիտտելի ձիրքերուն և արժանաւորութեան՝ չպիտի կրնան մտնել պաշտօնական անողոք ցանկին մէջ։ Ուստի ինչ որ կը խնդրենք խոնարհաբար Արհ. Սիւնհոդականներէ, այն է չտնտել երբ իրենց անունը չեմտնեն հոն զի քաջայայտ իսկ է թէ այլապէս գործելու բացարձակ և ֆիզիկական անկարելիութիւն կայ։ Եւ քանի որ ըստ քրիստոնէական սկզբանց ամեն ոք իւր ընկերները պարտի լաւագոյն, արժանաւորագոյն համարել քան զինքն, յոյժ հաւանական է որ Արհ. Գերապայծառներէ իւրաքանչիւրը պիտի հրճուի մեծապէս՝ փոխանակ իւր անուան՝ ի Քրիստոս եղբայրակցի մը անունը տեսնելով ցանկին մէջ։

Որչա՜փ բարի օրինակ եղաւ մեզ այն վեհոգի և վեհիմաց Սիւնհոդականն որ քա-

(*) Ս. Ալոզիոս Գոնզակա մեռած 24 տարեկան։

Տիպս կրկնեց թէ «իրեն համար մեծագոյն ուրախութիւն և պատիւ պիտի լինի հնազանդ ցանկին մէջ չգտնուիլ։» Ահա վանք մը որ հարիւր կաթողիկոսութիւն կ'արժէ, կարծեմ։ Ուրիշ անձնուրաց և չնորհազարդ Եպիսկոպոս մ'ալ վութաց յայտարարել թէ եթէ Սիւնհոդականներու համար խորհելի բան մը կայ, այն ալ Պատրիարքական Աթոռն է։ Արհ. Հարը կը մատծեն թէ խնդիրն այնպիսի պերազոյն կարեւորութիւն մ'ունի որ կը բաւէ փաստով չափ խիղճ և մտքիս չափ գութ՝ մոռնալու համար ի սպառ իւր անձն և իւր չահեր և խնդրելու յաւէտ հասարակաց բարիքն և ընդհանուր վերակենդանութիւն։

Եւ իրօք ահա տեսարանն որ կը պարզուի մեր առջեւ. երկու բանակներ իրարու դէմ կը գտնուին և կը կռուին անխոնջ յամառութեամբ. մի կողմանէ սուտ, նենգ, անձնասիրութիւն, պղծութիւն, հեռ, նախանձ, գռեհկութիւն, զօշաքաղութիւն, անհաւատութիւն. միւս կողմանէ ճշմարտութիւն, ողջմտութիւն, սէր, համեստութիւն, քաջայայտութիւն, կրօնք և բարեպաշտութիւն։ Արդ յայտնի է թէ զգօնամիտ, ըսպաշունչ, քաջակորով Հայրապետ մը բարոյ բանակին նոր այժ մը և քաջալեր պիտի լինի, իւր անունն իսկ պիտի տանապատակէ թիւն ու արիութիւնն զինուորներուն որ կը մարտնչին ընդդէմ դժոխոց հուսարներուն։

Անշուշտ պաշտօնն ինքնին յոյժ ծանր, փափուկ և ստժանելի է. սակայն ճշմարիտ է նաեւ թէ ո՛վ որ ամեն ճիգ բրած է զայն մերժելու համար՝ կը վայելէ Երկնից օժանդակութիւնը գերագոյն աստիճանաւ։ Աստուած անպակաս աջակիցն է միշտ իւր Ընտրեալին, մինչ կը մեկնի, կը հեռանայ արդար խստութեամբ անոնցմէ որք կը յամառին իրենց կամքը կատարել. «Կոչեցի զնոսա՝ և ո՛չ լուան ինչ, խօսեցայ՝ և ո՛չ անսացին. և արարին չար առաջի իմ, և ԶՈՐ ՈՉՆ ԿԱՄԷԻ ԸՆՏՐԵՑԻՆ։» (Եսայի, ԿԶ. 4)..... բայց ատոր դժուարութիւնք կիսով չափ կ'անհետին աղգովին սիրուած և տիեզերապէս յարգուած անձնաւորութեան մ'առջեւ, իւր կարողութիւնք դիւթութեամբ իմն կը բազմակոտկուին, իւր ձիրքերն հրաշալի բեղմնաւորութիւն մը կ'ստանան, իւր թերութիւններն անգամ բարի մեկնութեանց կ'արժանանան, իւր հմայիչ ազդեցութիւնը վարանող կամքերն ուս ընդ քարշ կ'ածէ։ սիրոյ խանդավառութեամբ ըմբռստանալն իսկ կը նուաճէ, վերջապէս իւր իշխանութեան անդիմադրելի, հաճելի և պատկառելի կը հանդիսացնէ միանգամայն։ Ս. Փրանկիսկոս Սալէզեանի և Պոսիւէի իսկ վկայութեամբ՝ իշխանութիւն մը յարգելի և ազդեցիկ ընծայելու լաւագոյն և իմաստնագոյն միջոցն է՝ զայն սիրելի ընծայել։ Եւ իրօք ի՞նչ բարիք կրնայ ընել իշխանութիւն մը որ չէ սիրուած. ի՞նչպէս կրնայ աղատօրէն գործել իշխանութիւն մը՝ որ իւր ամենէն անմեղ պահանջումներուն դէմ կը գտնէ յարատեւ ցրտութիւն, կասկած, կանխակալութիւն (prévention), և անտարբերութիւն։ Ի՞նչ ըսել երբ խնդիրն ի մասնաւորի հոգեւոր իշխանութեան մը վրայ է, որ էապէս սիրոյ և համոզման իշխանութիւն մ'է։ Անդունդներու կը տանի գմեզ մոռա-

կուտի այս սկզբան, թէ «կրօնքի մէջ ամէն ինչ կը լինի սիրով, և ոչինչ առանց սիրոյ։» Եթէ կ'ուզենք մարդկութիւնը շահիլ, պէտք է ո՛չ միայն սիրենք զայն, այլ և սիրուինք անկէ։

Հետեւաբար եթէ կայ մէկն այսօր որ համազգային սիրոյ և յարգանքի արժանացած լինի, անապառ ուրախութիւն պէտք է պատճառէ ամենուս, մանաւանդ եկեղեցական դասուն. որչափ գեղեցիկ կը խորհրդածէ գերահանճարն կարդ. Գաբէչէլադրօ, երբ իր ոսկեղէն Ցօրելինի առթիւ կ'ըսէ թէ քահանայի մը տրուած պատիւը քահանայութիւնը կը պատուէ, և ուղղափառ եպիսկոպոսի մ'ընծայեալ սէրն ու մեծարանք ամբողջ կաթողիկէ Եպիսկոպոսութեան վրայ կը ցոլանայ։(*)

Ենթադրենք նոյն իսկ թէ ժողովուրդին մէկ քանի անձինք սխալին իրենց թեր ու դէմ յոյզերուն մէջ. բայց այս պատճա՞ռ մ'է որ անմեղներն ալ և բոլոր Ազգն անոնց երեսէն տուժէն ծանրապէս...։ Հոգւոյ մը բարձրութիւնը՝ մանաւանդ իւր ներողամտութեանը կը չափուի։ Սուրբերու դէմ ալ շատ թերութիւններ գործուած են, բայց երբեք ժողովուրդն ատա՞ծ են ասոնք, երբեք քննախնդիր եղա՞ծ են, ինչ կ'ըսեմ, մանաւանդ թէ պատճառ մը ևս համարած չէ՞ն զայդ առաւելագոյն սիրով, առաւելագոյն գթութեամբ փարուելու համար։ Երկնաշունչ Առաքեալն ալ այսպէս չէ՞ քարոզած մեզ. «Լերուք ընդ միմեանս քաղցունք՝ գթածք, շնորհել միմեանց՝ որպէս և Աստուած Քրիստոսիւ շնորհեաց մեզ։» (Եփես. Դ. 32.)

«Զգոյշ լերուք՝ գուցէ ոք չարի չար հատուցանիցէ, այլ յամենայն ժամ զբարեաց զհետ երթայք՝ առ միմեանս և առ ամենեսին։» (Ա. Թեսղ. Ե. 15)

«Մի՛ յաղթիր ի չարէ, այլ յաղթեա բարեաւ չարին»։ (Հռովմ. Թ. 3.)

«Ամենայնի համբերեմք, զի մի՛ խափան ինչ լինիցիմք Աւետարանին։» (Ա. Կորն. Թ. 12.)

Հրեաներն ալ իրեն դէմ շատ զրկանքներ ըրած էին, և ինք Ցիսուսէ կոչուած «ընտրութեան անօթ» մ'էր, բայց աւասիկ թէ ի՛նչպէս վրէժ կը լուծէ. «Ուխտիւք խնդրէի ես իսկ ինքնին նզով լինել ի Քրիստոսէ, վասն եղբարց իմոց և ազգականաց ըստ մարմնոյ, որ են Իսրայէլացիք։» (Հռովմ. Թ. 3.)

Ճշմարտութեան պարտք մ'է նաև խոստովանիլ թէ ժողովուրդն, —երբ իւր ողջամտութիւնը չխանգարեն—, զարմանալի սրատեսութիւն մ'ունի արժանեաց հանդէպ. հարիւրաւորներու մէջէ կը յիշեմ օրինակ մը միայն։ Երբ շատ մը կըղերականք կասկածոտ աչքով կը նայէին Անգլիոյ ամէնէն վսեմ քահանային, Նիւմընի, և երբ Մօնս. Դալպօդ մ'իսկ կը հծծէր Պիոս Թ.ի ականջին սոյն Նախադասութիւնը (զոր Պատմութիւնը ծիծաղելի կը կոչէ այսօր). «Սրբազան Հայր, Անգլիոյ ամէնէն վտանգաւոր մարդը Նիւմընն է,»(*) ժողովուրդն ի՞նչ կ'ընէր. — կը պաշտէր զայն, և սրտաշա՛րժ տեսարան՝ այս պաշտամունքին մէջ խառն էին Կաթոլիկէք և Բողոքականք։ Եւ իրեն ինչ կ'ըսէին բարեպաշտ ազնուականք, Ալպիոնի մարտիրոսներու այդ արժանաւոր զաւակները. —«Ձեզ վիրաւորել, կաթողիկէ Անգլիան վիրաւորել է։» Եւ յետոյ Լէօն ԺԳ. մը վերջապէս գնահատելով Օքսֆորտի արծիւը, կ'ուզէր հռովմէական ծիրանիով պատուել զայն. ընդդիմութիւնք ո՞ր կողմէն կը ծագէին. միշտ կղերին կողմէն և ո՛չ երբէք աշխարհականներու կողմէն(*)։ Պատմութեան այս դասերը պէտք է խրատ ըլլան մեզ, եթէ չենք ուզեր որ ապականութիւն և թերահաւատութիւն ճարակ գտնեն օր քան զօր ժողովրդեան ամէն խաւերուն մէջ։

Գալով իրաց արդի վիճակին, վստահութիւնս անսահման է, և չեմ տարակուսիր որ հրաշալի Կուսին Անարատ Ցղութեան հովանոյն ներքև բացուած Սինոդոսին Արհ. Հարք՝ իրենց աչքերը դարձուցած դէպ ի Պատմութիւն և դէպ ի Աստուած միայն, կ'ուզեն կատարել այս անգամ այնպիսի սքանչելի ընտրութիւն մը, որ ներկայ և ապագայ Հայութիւնը, կրօնք և բարոյական, մարդիկ և հրեշտակներ ծափահարեն իրենց, և կղեր ու աշխարհականք այնպիսի շինիչ տպաւորութիւն մը կրեն, որ իրենց համար նոր դարագլուխ մ'սկսի Հաւատոյ, Սիրոյ և Մեծագործութեան, և անմոռաց երախտագիտութեամբ յիշեն յաւէտ այն օծեալ և բարերար Ձեռքերն՝ որ շնորհեցին Կաթողիկէ Հայութեան և Օսմանեան Հայրենեաց այնպիսի թանկագին և գերազանց Պարգև մը։

«Դու յարուցեալ գթասցես ի վերայ Սիոնի, ժամանակ գթալոյ նորա հասեալ է ժամ։» (Սղմ. ՃԱ. 14.)

ՎԵՐՋ

18 Դեկտ. 1909 Ռ. Կ. Մ.

(*) Opere del Crd. Capecelatro. Discorsi.

(*) Le Correspondant, 1904, le Catholicisme en Angleterre, par Th. Dangin.

(*) Այսօր անկարելի է գտնել մի միակ եկեղեցական, որուն համար փառք ու պարծանք չլինի կարդ. Նիւմըն։ Ըսել է ներկայն կրնայ վրիպիլ, ապագայն անկեղծ ու անաչառ է միշտ։

ԳԸՇ ԿԷԼՏԻ՛

Շիմտիյէ գատար չէհրիմիզտէ հավամըզ միւսայիտ կիտիյօրտը, վէ գըշըն շիտտէթի՝ խուսուսիյլէ ֆուգարա սընըֆընճա օ գատար հիսս իտիլմէեօրտը. լաքին իքի կիւնտէն պէրի տիր քի, չէհրիմիզտէ գար եաղմաղա պաշլատը։ Եաղան գար, էվվէլճէ էհէմմիյէթսիզ իքէն, տիւնտէն պէրու շիտտէթինի արթըրտը։

Պու հալ գարշըսընտա զէնկին, հալի վագթը տիւզկիւն էշրաֆ, վագթընտա օտուն քէօմիւր վէ սաիր լէվազըմընը տիւզմիւշ օլտուղընտան, միւթէէսսիր օլմազլար, վէ անճագ սօղուգը վէ հալըը, տէօշէլի օտալարընտա, սալօնլարընտա, շու կիւնլէրինի մահզուզիյէթլէ կէչիրմէյի, հաթթա պալօ, սուարէ վէ սաիր էյլէնճէլէրինի տիւշիւնիւրլէր. Ֆագաթ եա ֆուգարա, խուսուսա քիմսէյէ ավուճ աչամաեան, հալինի արզ իտէմէեէն ասըլ վէ նագըզ ֆուգարա՛։ Պունլարը աճապա տիւշիւնէն վա՞ր մը տըր։ Սաիր սէնէլէր հիւքիւմէթճէ, խազինէի խասսայի Շահանէճէ, հէր միլլէթ ֆուգարասընա գըշըն, խուսուսիյլէ պէօյլէ եօրթու վէ մուպարէք կիւնլէրտէ աղ չօգ սատագա նագտիէ, վէ միլլէթճէ, պաթրիգխանէճէ վէ խայրաթ ճէմիյէթլէրինճէ քէօմիւր վէ սաիր լէվազըմ թէվզի իտիլիր, օ պիչարէլէր, ֆէլէքզէտէ օլան օ մազլումլար, աղ չօգ գայըրըլըր, սէվինտիրիլիր իտի։ Պու սէնէ քի՞մ օ պիչարէլէրի, օ մազլումլարը տիւշիւնիւեօր։ Բում պաթրիգխանէսինին, քէնտի ֆուգարասընա 20,000 ղշ. թէվզի իթտիկինի իշիթտիք։ Պիզիմ պաթրիգխանէմիզ նէ՞ եափըեօր։ Սապպաղեան Կ-Բաթրիկի սապըգ, պիր գաչ սէնէ պու եօլտա խայըրխահըրգլարտա պուլունտը. հէր քէս, պու սէնէ տէ օ խայըրխահըրըը միւշարիլէյհտէն պէքլէեօր։ Աճապա պէշ օ՛ն պին օգգա քէօմիւր թէվզի իթտիրիրլէր իսէ, նէ՞ րէլէրի էքսիլիրտէնիեօր։— Հասըլը միլլէթտաշ վէ մէզհէպտաշլարըմըզ օլան ֆուգարա վէ միւհթաճինին, հիչ օլմազսա շու գըշ կիւնլէրտէ վէ էյեամը մուպարէքէտէ աղ չօգ գայըրըլմասը, սէվինտիրիլմէսի, թէսէլլի իտիլմէսի խուսուսընտա կ-Բաթրիգխանէմիզին, Միւէսսէսաթը խայրիէմիզին, ասհապը սէրվէթ ու իգթիտարըն ուխուվվէթ վէ համիյէթլէրինէ միւրաճաաթ իտիեօրուզ։ Կէրէք տին ու մէզհէպ, կէրէք խնսանիյէթ վազիֆէ վէ գանունլարը, հէր իտարէ վէ միւէսսէսէյի, հէր սահիպի իգթիտար ու սէրվէթի՝ պու հարէքէթը խնսանիյէյէ սէվգ իտէրլէր։ Պու պապտէ ուզուն քարօզլարա, մուֆասսալ մէգալէլէրէ լիւզում եօգ տըր։ Աղաճըգ հիսսի համիյէթի օլան, շու սըրասա քէնտի վազիֆէյի տինիյէ վէ խնսանիյէսինի բէք ալէա հիսս իտէպիլիր։

Ցագիլէթ վէ տիւեանէթըէրվէրլիւք՝ եալընըզ սէօզտէ, կէօսթէրիշտէ տէյիլ, ֆիիլիեաթ վէ իճրաաթտա տըր։ Պիր թարաֆտա հէմճինսինի, եանի գարտաշընը աճ վէ պիլլաճ կէօրտիւկիւ հալտէ, սատէճէ սաաթլարճա կիտիպ քիլիսէլէրտէ տուրմագ՝ Ճէնապը Ալլահ նէզտինտէ մագպուլ օլամաեաճաղը կիպի, խնսանիյէթճէ տէ շայեանը մուախէզէ օլմագտան խալի տէյիլ տիր։ Իմտի միլլէթճէ, պու պապտէ իլք թէշէպպիւսիւ խայըրխահանէնին՝ կ-Բաթրիգխանէմիզտէն պէքլէնմէսի թապիի տիր։

ՀԻԼՄԻ ԲԱՇԱՆԸՆ ԻՍԹԻՖԱՍԸ

«Թան»ըն Դեկտ. 17 թարիխլի նիւսխէսինտէ աթիտէքի մէգալէյի մախսուսէ օգունմըշ տըր.

«Իսթիֆա՛ մը եօգսա իտամ ճէզասը՛ մը տէմէլի։ Հիլմի բաշա, Մէճլիսի մէպուսանըն գուրասըըլըա աւուշմէեօր, իլլա Իթթիհատ վէ Թէրագգը գոմիթէսինին պիր գաբարըըլա, Հիլմի բաշա, սէսսիզ սէտասըզճա մահքիւմ իտիլմիշ վէ եօլլէճէ տէ թէպտիլ օլունմըշ տըր։ Պու թէպտիլ հագգընտա թուլուլան սիւքիւթ՝ հէր տիւրլիւ մանէալարա սէպէպ օլմագտա տըր։

«Հէր հալտէ մուհագգագ պիր չէյ վար իսէ, չօգտան պէրու գոմիթէ րէիսլէրինին Հիւսէյին Հիլմի բաշատան գուրթուլմագ իսթէմէլէրի տիր։ Հիլմի բաշա իսէ գոմիթէ րուէսասը պէյնինտէ թէմամիյլէ իսթիղլաֆ մէվճուտ պուլունմըշ տըր։ Հիլմի բաշա, Մաքէտոնիատա, եէկտիկէրէ մուխալիֆ մէնֆաաթլարը թէէլիֆէ միւգթէտիր օլտըղը հալտէ, գոմիթէ իչին գոլայ գուլլանըլըր պիր ալէթ օլմախա մուվաֆագ օլամամըշ տըր։ Հիլմի բաշա, գուվվէյի իճրայիէնին րիեասէթինի եալընըզ զահիրէն իճրա իտիեօրտը, ֆագաթ հագըգաթտէ պունտան մահրում պուլունուեօրտը, վէ պու հալէ գարշը քէնտիսի տէ թէհամմիւլ իտէմէեօրտը։ Կէրէք ուլումը րէսմիյէտէ, կէրէք ուլումը խուսուսիյէտէ սըգ սըգ իթթիլաֆսըզլըգլար, միւնագաշալար զուհուր իտմէքտէ, վէ Իթթիհատ գոմիթէսի էրքեանընը իսէ, հէր հանկը նօգթատան թէպտիլ իտիլմէսի իսթիլսին, էհէմմիյէթ բէք չօգ թէսաւուր իտիլմէյէն վէ պիր մէհարէթը սիեասիյէ մալիք օլտըղը կէօրիւլէն պիր ատէմին ալըըմագ իչին Ֆէրաատ պէքլէտիւլմէլէրինի կէօրէ հիսս իտիեօրլար իտի։ Պու տէֆա զուհուրա կէլէն իսթիֆա հատիսէսինէ չօգտան պէրի պէքլէնիեօրտը. պինաէն ալէյհ պիր գաչ կիւնտէն պէրու գաթէթ սաատէթլէնէ սուրէթտէ օրթաեա գօնան «ահվալը սըհհիյէ» սէպէպլէրինէ բէք տէ ինանմամագ լազըմ կէլիր։

«Թրաթ վէ Տէճէ նէհրլէրի իւզէրինտէ սէյրը սէֆային իմթիեազընտան իպարէթ օլան Լինչ մէսէլէսի՝ իքի թարաֆ պէյնինտէ զըտտիյէթի պիւսպիւթիւն արթըրտը։ Սատրազամ, Դեկտ. 13տէ պիր չարթ գապուլ իտէ, իթիմատ րէյի գազանտը։ Ֆագաթ գալիպա պու մուվաֆագըյէթ հիչ պիր թարաֆը մէմնուն իթմէտի։ Ֆիքրը մուխալիֆէթ՝ կէրէք գոմիթէ տախիլինտէ, կէրէք խարիճտէ տէվամ իտտի։ Պիր թարաֆտան Պաղտատտա Ինկիլիզ գումբանիասընա գարշը էհալինէ նիւմայիշլէր վուգու պուլտըղը խապէր վէրիլտի։ Տիկէր թարաֆտան Իթթիհատ վէ Թէրագգը գոմիթէսի՝ ուզուն ուզուն միւզաքէրաթտա պուլունտու։ Նիհայէթ գոմիթէնին Մէճլիսի մէպուսանտա ֆըրգա րէիսի պուլունան Խալիլ պէյ՝ իչտէն չէքիլմիշ լազըմ կէլէճէկինի Հիլմի բաշաեա թէպլիղ իթտի։ Պիւթիւն պու իշլէր իսէ, իչինտէ հիչ պիր գայտէյի մէշրուիյէթ մէվճուտ օլմաեան պիր սուրէթը էսրարէնկիզանէտէ ճէրէեան իյլէտի։ Պիր թագըմ թախմինաթ, իսթինթաճաթ. ֆագաթ գաթի պիր չէյ պիլինմէեօր։ Ղալիպա Հիլմի բաշա գարշը կէլմէմիշ վէ հէման իսթիֆահաթ վէ սէյեահաթ իթմէք արզուսընը հիսս իթմիշ, վէ էվվէլքի ագշամ Զաթը Շահանէյէ իսթիֆասընը վէրմիշ տիր։ Ապտիւլ Համիտին զէմանընտա իշլէր պաշգա տիւրլիւ ճէրէեան իտէր իտի։

«Պու պուհրանտա, Լինչ մէսէլէսինտէն պաշգա տիկէր սէպէպ վա՞ր մը տըր։ Պազը թէլէկրաֆլար՝ պունու գաննի իթտիրիեօր։ Ֆագաթ Թէճտինաթը խուսուսիյէմիզ օլմատըղընտան, պու մալիւմաթը քէմալը ինթիեաթլէ տէրճ իտէրիզ։

«Րիվայէթէ կէօրէ, Ատանա վուգուաթլարընը մուհագէմէ իտէն տիվանը հարպ, պազը Թիւրքլէրի վէ Էրմէնիլէրի մահքիւմ իթմիշ օլտըղը հալտէ, բաթրիգ բրօթէսթօ իթմիշ, վէ Էրմէնիլէրին մասունիյէթինի իսպաթ իտէճէկինի պիլտիրմիշ տիր։ Օլ վագըթ Հիլմի բաշա՝ եէնիտէն թահգըգաթ իճրասընը էմր իթմիշ վէ Նէճիպ պէյ թահգըգաթտան, ֆիլվագը Էրմէնիլէրին գապահաթսըզ օլտուգլարը թէպէյյիւն իյլէմիշ տիր։ Պինաէնէլէյհ Հիլմի բաշա՝ Էրմէնիլէրի աֆվ իթտիրմիշ վէ եալընըզ եիրմի պէշ Միւսլիւման իտամ օլունմըշ տըր։ Պունըն իւզէրինէ, եինէ անըն շայեալարա կէօրէ, գոմիթէ, Հիլմի բաշայը չէտիտէն մուախէզէ իթմիշ։ Րիվայէթէ կէօրէ, գոմիթէ, մէճլիսին շու չէքիլիշէ պիր իթթիզահ լազըմ կէլտիկինի տիւշիւնիւրլէք «պիր հարէքէթը վաթանփէրվէրանէ օլմագ իչին», ուզուն ուզատը «տէհտիտ-տէճաւիւզլէրէ» մէյտան պըրագմամագ իչին, Հիլմի բաշայը իսթիֆաեա տավէթ իյլէմիշ։ Էկէր պու րիվայէթ տօղրու իսէ,— քի տօղրու օլմամասընը արզու իտէրիզ վէ պունըն իչին պիր թէքզիպ պէքլէրիզ.— Հիլմի բաշա՝ տահա զիեատէ մազհարը թէվճճիհ օլմըշ օլուր, չիւնքի Հիլմի բաշանըն գարշը գուտուր օլմագ իւզրէ կէօսթէրիլէն պու հալ՝ քէնտիսի իչին մուճիպը շէրէֆ վէ իֆթիխար տըր։

«Ահվալին քէսպը սէրահաթ իթմէսինէ պէքլէնէրէք. շիմտիլիք Թիւրքիա իչլէրինին էսասէն զայըֆ պիր թագըմ ճէրէեան իթմէքտէ օլտըղը հիւքմինի վէրմէյէ մէճպուրըզ։ Կէչէնլէրտէ, Իթթիհատ վէ Թէրագգը գոմիթէսինին, պունտան պէօյլէ պօլիթիգա մէսէլէլէրիյլէ ուղրաշմաեաճաղը վէ եալընըզ ինթիշարը մէարիֆէ վէ տախիլի իսլահաթա չալըշաճաղը իլան իտիլմիշ իտի։ Ֆագաթ շիմտի կէօրիւլիւեօր քի, սատրազամը ազլ վէ խալէֆինի թայինի տէրէօհտէ իտիեօր։ Եինէ տէնիլմիշ իտի քի, իտարէի մէշրուտա, իտարէի Լօրտիյէ պագըլ գալմագ չարթըյլա, մուհիթազամէն իճրաի հիւքմ իտէճէք տիր։ Հալպուքի պիր թագըմ կիզլի հիւքմլէրլէ, մէէսսիրսիզ գուվվէթլէր արասընտա, վիւքէլանըն տիւշտիւկիւնիւ կէօրիւեօրըզ։ Պիզ, Կէնճ-Թիւրքիայը թէշվիգ իթմէք արզուսընտա իտէք տէ, հիւսնի նիյէթիմիզի, գարշըմըզտա օյնանան պու գոմիտայա գարշը կէօզլէրիմիզի գաբամագ տէրէճէսինտէ սաֆիլըղա կէօթիւրէմէյիզ։ Թիւրքիատա, հէր չէյտէ պիր չախս մէսէլէսի վար տըր։

«Մէսէլէ՝ մէվգըի իգթիտարտա վէ մէվգըի իգթիտարը մութլագա պիր գոմիթէյի սագլամագ տըր քի, Գանունը էսասի պունը նէ՛ քէչֆ իթմիշ տիր, նէ՛ տէ թանըեապիլիր։ Ահվալին պու սուրէթլէ ճէրէեանը՝ շայեանը թէէսսիւֆ պիր հալ տըր քի, թէհլիքէսիզ տէվամ իտէմէզ։

«Եարընքի սատրազամ քի՛մ օլաճագ տըր։ Բօմա սէֆիրի Հագգը պէյտէն պահս օլունուեօր. լաքին գապուլ իթտիկինի տահա պիլտիրմէմիշ տիր։ Սաիտ բաշա իսէ, զէրրինէ տէ պահս օլունմըշ տըր։ Էկէր

գօմիթէ, սահիհէն պունը տիւշիւնիւեօր իւ-
տէ, նէ' խաթէտիկինի անլամագ միւմքին
տէյիլ տիր. չիւնքի Սայիտ բաշա' էսկի
բէժիմ րիճալընտան օլուպ, 1908տէ, եանի
Մէշրուտիյէթին պիտայէթինտէ Կէնճլէր իւ-
լէ ուեուշամամըշ տըր, վէ Հիլմի բաշա
գատար «Կէնճ Թիւրք» տէյիլ տիր։ Եէնի
բէժիմ, ինսանլարը, ֆէվգէլատէ սիւրաթ-
լէ իհթիեարլաթըեօր։ Սաիտ բաշանըն,
քէնտիսինտէ Թէլաֆիի մաֆաթ իտէճէք
գատար գուվվէթլէր պուլապիլէճէկի սիւալ
օլունապիլի՞ր մի։ Եէնի Թիւրքիանըն իւք
վազիֆէսի' իշլէրի սըրասըա գօյմագ տըր։
Հալպու քի պիր գաչ հաֆթատան պէրու
ճէրէեան իտէն ահվալ' իշլէրին պօզուլ-
մաեա Թէմաեիւլ իթտիկինի կէօստէրիեօր։
Թիւրքիանըն էն զիեատէ մէնֆաաթը մախ-
սուսէ կէօզէթմէսէն տօստլարը' պանու
Թէեսուիֆէ Թաստիգ իտիեօրլար։»

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ճէմաաթճա ղաեէթ մուհիմմ մէսէլէլէր իլէ իշթիղալ իտիլէճէկի, վէ նէթիճէլէրինին նէ օլաճաղը պիլինէմէտիկի պիր զէմանտա, եօրթուլար իսմէ կէլմէքլէ, պու մէսէլէլէրին պիր միւտտէթ տուրկունլըղա ուղրամըշ օլտուղը Թապիի տիր, լաքին պու տուրկունլըղ պիրզաէ խալըըը ատտ օլունապիլիր. զիրա օ մէսէլէլէրին հէմ արիզ ու ամիգ միւթալէասը, հէմ տէ ֆիքիրլէրին պիր ազ Թէսկինի վէ չու եօրթուլար ճանասընտա, էրիագօբօսան, բուհպան վէ միւթէպէրանըն ժէկորկէրիյէ Թէմաստա պուլընմալարըյլա, զիհինլէր Թէնվիր իտիլէպիլէճէկինտէն, իչպու պիր միւտէթ Թաթիլտէն սօնրա, Նիզամնամէյի միլլի վէ Կ-Բաթրիգ ինթիխապը մէսէլէլէրինին հիւսնի Թէսվիյէսինէ տահա զիեատէ ճիտտիյէթլէ չալըշըլաճաղը իւմիտ օլունապիլիր։ Զաթէն ղաեէթ չէթին ֆարզ օլընան պու իքի մէսէլէնին ճէմաաթըն արզու իթտիկի եօլտա Թէսվիյէսի խուսուսընտա եպիսկոպոսլարճա հիւսնի էֆքեար վէ նիեաթ պուլընտըղընը, խաըստ, մագսէտ եինէ այնի օլմագ իւզրէ, Թարաֆէյնին ճիւզի միւսաատէքեարլըղըյլա պիր զէմինի իթիլաֆ պուլունմագ իւզրէ իտուկինի իշիտիեօրըզ։ Պու զէմինի իթիլաֆ, հէնուզ Թէմամիյլէ իւզար իտիլէմէմիշ վէ Թարաֆէյնճէ տէ բէսմէն գապուլ օլընմամըշ օլտըղընտան, գաթի պիր շէյ տէնիլէմէեէճէկի, հաթթա մէյտանտա Երեսփ. Ժողովըն պիր գարարը պուլընմասըյլա, վէրիլէճէք նէթիճէնին' հէր հալտէ մէճլիսի մէզքիւրըն բէյի մուվաֆագաթըյլա գապիլի հուսուլ օլաճաղը տէրքեար իսէ տէ, կէրէք միւհթէրէմ եպիսկոպոսլարըն, կէրէք Նիզամնամէի միլլի գօմիսիօնը ազասընըն չու սըրատա պիլհիթիֆագ գապուլ իտէճէքլէրի զէմինի իթիլաֆըն, ճէմաաթըն մագսէտ վէ արզուսընա մուվաֆըգ օլաճաղընա շիւպհէ իտիլմէտիկինտէն, մէսէլէ' Երեսփ. Ժողովըն մասասընա կէթիրիլտիկինտէ, պէօյլէճէ միւշքիլաթա Թէսատիւֆ իտիլմէեէճէկի գավիյէն զանն օլունմագտա տըր։

Հէր հալտէ եօրթուլարը կէչիրմէք զաբուրի տիր. անճագ չուրասընը չիմտիտէն Թէեմին իտէպիլիրիզ քի, ումում Եպիսկոպոսլարըմըզտա, կէրէք Նիզամնամէյի միլլի խուսուսընտա վէ կէրէք ինթիխապ օլընաճագ Կ-Բաթրիկին մէզիյէթլէրի վէ էվսաֆը հագգընտա հիւսնի էֆքեար վէ Թէմաեիւլաթը խայրխահանէ հիսս իտիլմէքտէ տիր։ Զաթէն կէչմիշին Թէճրիւպէլէրի, ճէմաաթըն վազիյէթը հագգըեսի, վէ զէմանըն իճաաթը զարուրիեսի, քէնտիլէրինի, սաիրլէրտէն ազ Թէճրիւպէքեար գըլմըշ ֆարզ օլունամաեաճաղընտան, պիզճէ, միւշարիլէյհիմ հագգլարընտա պաշգա տիւրլիւ տիւշիւնմէյէ հիչ պիր սէպէպ եօգ տըր։ Պէօյլէ պիր սուի զանն պիլէ, այնի խէթա ատտ օլըմալը տըր։

*** Տիւն, Ս. Ծնունդ եօրթասը օլմագ միւնասիպէթիյլէ ումում քիլիսէլէրիմիզտէ մէրասիմի բուհանիյէ, պագը միւհթէրէմ էբիսգօբօսանըն Թահթը բիեասէթինտէ մուեթանիմ սուրէթտէ իճրա իտիլմիշ, վէ պագը միւթէպէրան իլէ էրքէք գատըն բէք չօգ տինտարան հազըր պուլունմըշլար տըր։

Արհ. Տեղապահ Պետրոս Եպս. Ֆօյունեան' Ս. Ծնունդ Զայնաւոր Պատարագընը Ս. Գ. Ոսկեբերան քիլիսէսինտէ Թագտիս իյլէմիշ տիր։ Արհ. Մկրտիչ Եպս. Մուրատեան տախի հազըր պուլունմըշ տըր։

*** Զարչէնպիհ աքշամը ագտ օլունան Վարչական ժողովտա, Երեսփոխանական ժողովա Թագտիմ իտիլէճէք օլան Վարչութիւնըն պիր սէնէլիք մուամէլաթը բաբօրընըն Թանզիմի իլէ իշթիղալ իտիլմիշ տիր։

*** Տիւն Արհ. Տեղապահ Եպս.' բէֆագաթընտա Արհ. Անդրէաս Եպս. Զէլէպեան վէ Արհ. Ցովհաննէս Եպս. Մուրատեան վէ միւթէպէրանտէն Գրիգոր էֆ. Հաճիպիար իլէ Պօղոս էֆ. Մոմճեան վէ գարոս քէհեասը Տէր. Անտոն Վ. Իսկէնտէրեան սլտուղը հալտէ, Ֆէնէրէ ազիմէթլէ, Բում բաթրիկի րիւթպ. Եօվակիմ էֆ. յի, Ս. Ծնունդ միւնասիպէթիյլէ զիեարէթ վէ Թէպրիք իյլէմիշլէր տիր։ Բէսմը գապուլ վէ միւլագաթ' ղաեէթ սամիմի օլմուշ, վէ կիւնլիւք ահվալ իւզէրինէ կէօրիւշիւլմիւշ տիւր։

*** Տիւն Էրմէնի բաթրիգխանէսինտէն բաթրիգ վէքիլի Արժ. Ղեւոնդ Վ. Դուրեան' գարոս քէհեասը Գամէր էֆ. Շիրինեան իլէ պիրլիքտէ Կ-Բաթրիգխանէմիզէ կէլէրէք, Ար. Տեղապահ Գերապայծառ վէ հազըր պուլունան տիկէր Եպիսկոպոսլարա Ս. Ծնունդ եօրթասը միւնասիպէթիյլէ բասիմէի Թէպրիքի իյֆա իյլէմիշլէր տիր։

*** Տիւն աքշամ իւզէրի Բաբա հազրէթլէրինին Տէրիսաատէթ վէքիլի Մօնս. Սարտի' խուսուսի քեաթիպի իլէ պիրլիքտէ Կ-Բաթրիգխանէմիզի զիեարէթլէ, բասիմէի Թէպրիքի իյֆա իյլէմիշ տիր։

Պու զիեարէթ էսնասընտա, Արհ. Տեղապահ Ֆօյունեան Եպս. իլէ պագը Եպիսկոպոսլարըմըզ հազըր պուլունմըշլար տըր։

*** Ս. Ծնունդ Թէպրիքինի իյֆա իչին, տիւն պագը բուհպան վէ միւթէպէրանըմըզ տախի Արհ. Տեղապահ Գերապայծառ իլէ տիկէր Արհ. Արհ. Եպիսկոպոսլարը զիեարէթ իթմիշլէր տիր։

*** Պու կիւն Անարատ Ցղութիւն Թարիգաթը վանքը մատուռընտա, միւթէվէֆա Ազարեան Ստեփան Կ-Բաթրիկին իսԹիրահաթը բուհը իչին Ս. Պատարագ վէ Պաշտօն Թագտիս իտիլմիշ, վէ Եպիսկոպոսլար իլէ պագը բուհպան վէ խալքի զէվաթ հազըր պուլունմըշլար տըր։ Այնի բուհանիտէն սօնրա մէքթէպին սալօնընտա չըզըլարագ, հուզզարա իքրամլար իտիլմիշ տիր։

*** Էրմէնի բաթրիգխանէսի Երեսփ. Ժողովը Թարաֆընտան միւսթէֆի բաթրիկին նէզտինէ պիր հէյէթը մէպուսէ կէօնտէրիլէրէք, եէնի գապինէնին Թէշքիլինտէն սօնրա միւշարիլէյհին խաթթը հարէքէթի նէ օլաճաղը սօրըլմըշ տըր։ Բաթրիգ էֆ.' քէնտի մէթալիպաթը հիւքիւմէթճէ իճրա իտիլմէտիքճէ մագամընտա ավտէթ իտէմէեէճէկինի, վէ կէրչի հիւքիւմէթին' Էրմէնի միլլէթի հագգընտաքի հիսսիեաթը խայրխահանէսինէ գանի իսէ տէ, պունունլա պէրապէր վագը օլան վատլարըն իճրասը լազըմ կէլտիկինի, վէ քէնտիսինին պիր կէօնա վարագը օլմաեըպ, ֆագաթ մէթալիպաթը իճրա իտիլմէեէրէք մագամընա ավտէթինէ, քէնտի մէվգըըյլա հայսիէթը միլլէթինին բաճիէտար օլաճաղընը իֆատէ իյլէմիշ տիր։ Դուրեան Սրբազան, պիլ խասսա, էլէէվմ Բարիզտէ պուլընան Ճէպէլը Պէրէքէթ միւթէեարըըֆը սապըգ Ասաֆըն' սաիրլէրէ իպրէթ օլաճագ սուրէթտէ ճէզալանտըրըլմասը խուսուսընտա իսրար իթմիշ տիր։ Միւշարիլէյհին պէեանաթը վագըասը, չարշ. աքշամը ագտ օլընան Բաթրիգխանէ մէճլիսինէ Թէպլիղ իտիլմիշ վէ ուզունուզատըյէ միւզաքէրաթ ճէրէեան իթմիշ տիր։

*** Հալէպ Էրմէնի մէրխասասը Թարաֆընտան Զաթը հազրէթը Բաթրիշանէյէ չէքիլէն պիր Թէլէկրաֆտա, տիվանը հարպըն գարարըյլա նէֆի իտիլմիշ օլան էշխասըն չէհրէ ավտէթ իտէրէք, եէնիտէն ֆէնալըքլար իճրա իթմէքտէ օլտուգլարը պիլտիրիլմիշ. վէ պու հալին մէնի իչին Թէտապիրի միւճասիրէնին իթթիխազը բէճա օլունմըշ տըր։

*** Տր. էֆ. Ջօհրապըն' տախիլիէ նազըրըյլա միւլագաթ իտէրէք, Էրմէնի բաթրիկինին իսթիֆասընը կէրի ալմասը հազըր պուլընտըղընը պէեան իթմիշ օլտըղընը Թիւրքճէ ղազէթալար եազմըշ իսէ Ջօհրապ էֆ.' պու հավատիսի Թէքզիպ իտիեօր։

*** Ատանա վալիսի Ճէմալ պէյ, կէչէնլէրտէ Սէլանիքտէ Օսմանլը գօմիթէսի մարիֆէթիյլէ իճրա իտիլէն էյլէնճէտէ հազըր օլան մէպլաղ իլէ գայըըլմագ վէ Թէրպիէ օլընմագ իւզրէ Իսթանպօլա 8 նէֆէր եէթիմ կէօնտէրմիշ, վէ պու եէթիմլէր' մալիէ նազըրը Ճավիտ պէյին իսմինէ իրսալ իտիլմիշ իսի։ Էրմէնի բաթրիգխանէսի' պու զըզլարըն Թէրպիյէսի միլլէթէ այիտ օլտըղընտան պահսլա Թալէպ իթմիշ, վէ պունլար' Բաթրիգխանէյէ Թէսլիմ իտիլմէքլէ, իլերուսէ մաեուլիմ օլմագ իւզրէ Գում-գաբուտա Դպրոցասէր Տիկնանց մէքթէպինէ գօնուլմըշլար տըր։ Զարչէնպիհ կիւնիւ Ճավիտ պէյ իլէ Հալաճեան էֆ. վէ Գօզան մէպուսը Պօյաճեան էֆ.' մէքթէպը մէզքիւրը զիեարէթ իթմիշլէր, վէ հէյէթը իտարէ Թարաֆընտան գապուլ օլընմըշլար տըր։ Ճավիտ պէյ, 8 եէթիմէյի կէօրմէք իսթէմիշ վէ քէնտիլէրինէ պագը նասիհաթլար վէրմիշ տիր։ Իքի նազըրլար' մէքթէպէ 5էր լիրա իհսան իթմիշլէր տիր։ Սէլանիք էյլէնճէսինտէն հասըլ օլան 800 լիրա' Ճավիտ պէյին Թէրթիպի վէճհլէ, Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութիւնընա հասր իտիլմիշ, անճագ Օսմ. պանգասընա գօնուլարագ, պունըն ֆայիզի մէզքիւր սէքիզ եէթիմինին Թէրպիյէսինէ Թախսիս իտիլմէսի գարարկիր օլմըշ տըր։

Թ Է Ք Զ Ի Պ

Եվրօբա ղազէթալարընտան պազըլարը' Հիւսէյին Հիլմի բաշա գապինէսինին իսԹիֆասընը' Իթթիհատ վէ Թէրագգը ճէմիյէթինին Թէէսսիր վէ Թազեիգինէ համլ իթմիշլէր իսէ տէ, ճէմիյէթ, տէֆաթլէ իլան իտիլտիկի վէճհլէ, սաարը հիւքիւմէթէ գաթիէն միւտախէլէ իթմէմէքտէ տիր։ Մէրքէզը ումումինին մուրախխասը մէսուլը օլմագ յուլֆաթըյլա, պէօյլէ պիր միւտախէլէտէն խապէրտար օլմատըղըմ կիպի, տիկէր իքի րէֆիգիմին տախի հիչ պիր Թէշէպպիւսէ իճրա իթտիկինի պիլմէեօրըմ. Պինաէն ալէյհ պիգզաթ Հիւսէյին Հիլմի բաշա հազրէթլէրինի պու խուսուստա իչհատ իտէր, վէ միւշարիլէյհին տէ պու արաճիֆի քեազիպէյի բէտտ վէ Թէքզիպէ միւսարաաթ իյլէեէճէկինի' հիսսի հագգըշինասիլէրինտէն պէքլէրիմ։

Իթթիհատ վէ Թէրագգը ճէմիյէթի
Մէրքէզը ումումիսի
մուրախխաս մէսուլը
ԷՕՄԷՐ ՆԱՃԻ

Ճ Է Վ Ա Պ

Խըտմէթը Սատարէթէ իսթիֆամը ն կէօյա Իթթիհատ վէ Թէրագգը ճէմիյէթի Թարաֆընտան վուգու պուլմըշ պիր Թազեիգ նէթիճէսի օլտըղընա Հատիր Եվրօբա ղազէթալարընտա միւնտէրիճ շէշըիեաթա գարշը ճէմիյէթը միւհթէրէմէնին մէրքէզը ումումիսի մուրախխասը Էօմէր Նաճի պէյին Տէրիսաատէթ ղազէթալարընտա կէօնտէրտիկի Թէքզիպնամէյի օգուտում։ ԻթԹիհատ վէ Թէրագգը ճէմիյէթի Թարաֆընտան հիչ պիր սուրէթլէ տիւշարը Թազեիգ վէ Թէէսսիր օլմատըղըմը վէ արամըզտա իթթիլաֆ զուհուր իթմէտիկինի, վէ իսթիֆայը վագը' քէնտիմէ կէօրաիւկիւմ լիւզումա միւսթէնիտ օլուպ, գարարըմըտան ճէմիյէթին պիլէ մալիւմաթը օլմատըղընը, վէ Էօմէր Նաճի պէյին պէեանաթը Թէմամէն մուվաֆըգը սըհհէթ վէ հագգըքաթ պուլընտըղընը իլան իտէրիմ։

24 Քեանունը էվվէլ 325

ՊԷՅԱՆՆԱՄԷ

Ֆըրգամըզ նամընա, սատրազամ բաշայա Թարաֆըմտան իսթիֆա Թէքլիֆ օլընմամըշ տըր։ Ֆըրգա, Նիզամնամէի տախիլիսի մուճիպինճէ ազայը քիրամ Թարաֆընտան պէրայը միւզաքէրէ հէյէթը իտարէյէ Թէվտի իտիլէն սըրֆ սիեասէթը տախիլիէյէ այիտ իսթիղզահ Թագրիրլէրինին քէյֆիյէթիտէն տոլայը հէյէթը վիւքէլանըն մուհաֆազա վէ եա խըզգաթը լիւզումընա տաիր Ֆըրգամըզճա պիր միւզաքէրէ ճիւշատ իտիլմիշ իտի։ Սատրազամ բաշա հազրէթլէրինին մագէյնը Հիւմաեունա ազիմէթ իլէ, խաքիբայը Շահանէյէ պիզզաթ իսթիֆալարընը Թագտիմ' սալիֆ իւլ արզ միւզաքէրէնին վուգուի սըրասընա Թէսատիւֆ իյլէտիկինտէն, Թէպէտտիւլի վիւքէլայը քէյֆիյէթի միւխթէլիֆ Թէֆսիրաթա մէյտան վէրմիշ տիր։ Պիր ազմը միւքէյյէտանէ իլէ իսթիրգատը տէֆ իթտիքտէն սօնրա, խատրէի հիւքիւմէթի մէսուլ օլանլարա Թէրք իտէրէք, պիր համիյէթը ֆէտաքեարանէ իլէ սահնէի սիեասէթտէն չէքիլիպ մէսարիֆին Թէրագգիսը, անտօլըն իթթիհատը կիպի ումուրը իճթիմաիեէյէ հասրը հիմմէթ վէ ղայրէթ իթմէքտէ օլան Իթթիհատ վէ Թէրագգը ճէմիյէթինին պու տէֆա տա միւտախէլէսինի օրթաեա սիւրմէք' պիր խնատը պէտբախտանէտէն պաշգա պիր շէյ տէյիլ տիր։

Իթթիհատ վէ Թէրագգը
Ֆըրգասը րէիսի
Մէնթէշէ մէպուսը
ԽԱԼԻԼ

ՕՍՄԱՆԼԸ ՎԷ ԹՈՒՆՈՒՍ ԱՍԱՔԻՐԻ ՊԷՅՆԻՆՏԷ ՄՈՒՍԱՏԷՄԷ

Թունուս 5 յնվր.— Թունուս վէ Թարապլուսը Ղարպ հուտուտըընըն հէնուզ Թայինի օլունմամըշ օլմասը սէպէպիյլէ, պաշգա սէֆալար օլտուղը կիպի, պու քէրրէ տախի Օսմանլը ասաքիրի նիզամիէսի' քէնտի Թօբրագլարը ատտ իտէրէք, Թունուս արազիսինէ տօղրու իլերլէմիշ օլտուգլարընտան, ասաքիրի մէզքիւրէ իլէ Թունուս ասաքիրի արասընտա պիր միւսատէմէ վուգու պուլուպ, Թարաֆէյնտէն Թիւֆէնք ատըլմըշ իսէ տէ, քիմսէ եարալանմամըշ տըր։

Բարիզ, 6 յնվր.— Տէնիպահ ճրվարընտա, Թունուս իլէ Թարապլուսը Ղարպ հուտուտը իւզէրինտէ վուգու պուլան հատիսէ իւզէրինէ, Ֆրանսա հիւքիւմէթի' Թիւրք ասաքիրինին հարէքէթի տուրտուրուլմասը իչին, Թարապլուսը Ղարպ մէմուրինի մահսուսէսինէ էմր վէրիլմէսինի հիւքիւմէթի Օսմանիյէ էքիտէն պէեան իյլէմէսի խուսուսընտա Տէրիսաատէթ Ֆըրանսա սէֆիրինի մէմուր իթմիշ, վէ Բարիս Օսմանլը սէֆիրի տախի' հիւքիւմէթը մէթպուասընա պու մէալտէ Թէլէկրաֆ քէշիտէ իյլէմիշ տիր։ Հիւքիւմէթը Օսմանիէ' Թունուս վէ Թարապլուսը Ղարպ հուտուտլարընըն սուրէթը գաթիէտէ Թայինի իչին իճրայի մուխապէրէյի էսասէն գապուլ իթտիկինի, կէչէնլէրտէ պիլտիրմիշ օլտըղընտան, մէզքիւր չայեանը Թէէսսիւֆ հատիսէնին պիր կէօնա նէթիճէսի օլմաեաճաղը զանն օլունուեօր։

ՊԻԷՍԱՍ ՇԱՅԵԱԼԱՐ

Պուլկար հուտուտընտա պիր հատիսէ վուգու պուլտուղը, վէ Երզրումտա իթթիճաուեանէ պիր իխթիլալ զուհուր իտիպ, վալիճէմալ պէյին վէ բէք չօգ մէշրութիյէթ զապիթլէրինին Թէլէֆ իտիլտիկի շայի օլըմ իսէ տէ, պու պապտէ մալիւմաթը բէսմիյէ պուլընմատըղընտան, պու իքի հավատիս տախի' շայեատան իպարէթ ատտ օլունուեօր։— Մաքետոնիա մէսէլէսինտէն տօլայը Պուլկարիստա հիւքիւմէթի հէյէթինէ միւնասիպէթիյլէ, Վիեննա մէհաֆիլի սիեասիեէսինտէ իզհար էտիլէն իտիլտիկի Թէլէկրաֆ խապէրլէրինտէն տիր։

ԿԻՐԻՏ ՄԷՍԷԼԷՍԻ

Պալը Ալիէ կէլէն Թէլէկրաֆլարա կէօրէ, պիր գաչ կիւն էվվէլ Կիրիտտէ պիր Իսլամ Թէլէֆ իտիլմիշ տիր։ Եէնի գապինէ, համի տէվլէթլէրէ պիր նօթա կէօնտէրէճէք տիր։

Աթինատան «Ֆօսիշէ Ցայթունկ»ա իչար օլընտըղընա կէօրէ, Կիրիտին հէյէթը իճրաիյէսի' Եունանիսթանըն պիւթիւն գանունլարընը ատատա մէվգըի իճրայէ գօյմաեա գարար վէրմիշ տիր։

Բեթրէսպուրկտան «Թրիպունա»յա չէքիլէն պիր Թէլէկրաֆնամէտէ, Բեթրէսպուրկըն Եունան սէֆիրի' Կիրիտ հիւքիւմէթինին Եունան գրալընա իթմիշ օլտըղը եէմին հագգընտա Բուսիա խարիճիէ նազըրը իլէ էսնայի միւլագաթընտա, Եունան հիւքիւմէթինին, համի տէվլէթլէրին գարարլարընա գարշը հիչ պիր հարէքէթտէ պուլընմաեաճաղընը պէեան իյլէմիշ տիր։

ՄՈՒԽԹԷԼԻՖ ՄԱԼՈՒՄԱԹ

Խարիճիէ նէզարէթինէ կէլէն պիր Թէլէկրաֆա կէօրէ, Հազգը պէյ բէնէ. սապահը Բէչթալա վասըլ օլմըշ տըր։ Շըմէնտոֆէր մուխապէրաթը տուզէլմիշ օլտըղընտան, միւշարիլէյհին եաքընտա Սիւրաթ գաթարըյլա չէհրիմիզէ մուվասալէթի մէմուլ օլունուեօր։

«Իթիլաֆ'»ի սէգիզ այտան պէրու ումուրը նաֆիա պիր իշ կէօրիւլմէտիկինտէն վէ գօմիսիօնը մախսուսըն գարարը խիլաֆընտա օլարագ, սախիլի մէմուրլար եէրինէ խարիճտէն մէմուրլար Թայինի իտիլմէսինտէն վէ սաիր սէպէպլէրտէն տօլայը նաֆիա նազըրը Հալաճեան էֆ.'նին եէնի գապինէտէ գալմաեըպ, եէրինէ Սէլանիք մէպուսը Բահմի պէյին Թայինի օլընաճաղընը պէեան իտիեօր։

Հազգը պէյ, Բօմատան հարէքէթինտէն էվվէլ, Իթալիա խարիճիէ նազըրը իլէ միւլագաթընտա, Կիրիտ վէ Պալգան մէսէլէլէրինտէ սէլէֆինին բօլիթիգասընը Թուղթաճաղընը պէեան իյլէմիշ տիր։

Եօրթուլար միւնասիպէթիյլէ Բում բաթրիգխանէսի Թարաֆընտան Բում ֆուգարասընա 20,000 ղշ. Թէվզի օլընմըշ տըր։

Ասգէրլիկէ մախսուս եէնի գանուն, Թէտգիգ օլընմագ իւզրէ Մէճլիսի մէպուսանըն հարպիյէ գօմիսիօնընա հէվալէ օլունմըշ տըր։

Րուս բաժրիգլանէյսինտէն Աալիէ նէզարէթինէ վէրիլէն պիր թագրիրտէ, թանթը թէվգըֆա ալընան վէ էքսէրիսի հապս օլընան Րուս րանիպլէրի հագգընտա խափլէն մուամէլէտէն շիքեայէթ խափլմըշ վէ հիւքիւմէթին, էվվէլճէ վագը օլան պէխանաթլեա րիայէթէն, րանիպլէրին աալը վէրիլմէսի, վէ էկէրշի պիր գապահաթլարը վար իսէ, ուսուլը աաիրէսինտէ մուհաքէմէլէրի լազըմ կէլէճէկի պիլտիրիլմիշ տիր:

Մահմուտ Շէվքէթ բաշայը, հարպիէ նազըրը մագամընտա եէնի գալընէյէ խախալ էթտիրմէք ուզրէ չալըշըլտըղը րիվայէթ օլընտըղընը «Լա Թիւրքի» եազմըշ տըր:

Իթալիա սէֆիրի Մարքի Իմբէրիալի՝ Լօնտրա սէֆարէթինէ նագլը մէմուրիյէթ իթմիշ վէ եէրինէ Ուաշինկթըն Իթալիա սէֆիրի Պարօն Մահօր տէ Բլանշ՝ Իսթանպոլ սէֆարէթինէ թայինի գըլընմըշ տըր:

Օսմ. պանգասը միւտիրի ումումիսի Մ. Տըֆէսին պէօյիւք պիրատէրի՝ Թուլուզ թիճարէթ օտասը ֆախրի րէիսի վէ Ֆրանսա պանգասը միւտիրի Մ. Ալպէրթ Տըֆէսին, Թուլուզտա յիվր. 4տէ վէֆաթ իթտիկի թէէսսիւֆէն խապէր ալընմըշ տըր:

Եունան սէֆիրի՝ կէչէն կիւն խարիճիէ նազըրը Վէքիլինի Պապը Ալիտէ պուլմատըղընտան, գօնաղընա կիթմիշ վէ եարըմ սաաթ գատար կէօրիւշմիւշ տիւր: Պու միւլագաթըն, Եունանիսթանտան Թիւրքիայա սիլահ նագլ իթտիքլէրի խուսուսունա թէլլուգ պիր շօգ Եունանլըլարըն աէյրաէսիթ խափլմէսի վագըասընա տաիր օլտըղը սէօյլէնիեօր:

Տիվանը հարպըն գարարըյլա, Նէօլօղօս ղազէթասը, Պուշօ խմզալը պիր մէգալէ ամէրճ իթմիշ օլմասընտան տօլայը պիլա միւտտէթ թաթիլ օլընմըշ տըր:— Պուշօ էֆ.նին, մէզքիւր մէգալէսինտէն տօլայը տիվանը հարպտա մուհաքէմէ խափլէճէկինի «Բաթրիս» եազըեօր: Րիվայէթէ կէօրէ, պիր մէպուս, անճագ Մէճլիսի մէպուսանտա սէօյլէտիկի սէօզլէրտէն տօլայը մէսուլ օլամամագտա տըր:

Բրօտօս ղազէթասընա տախի, անասըրը միւխթէլիֆէյի Օսմանիյէ պէյնինտէ իխթիլաֆա սէպէպ օլաճագ նէշրիեաթը սէպէպիյլէ, տիվանը հարպ թարաֆընտան իխթարնամէ կէօնտէրիլմիշ տիր:

Տիւնտէն իթիպարէն «Նէօլօղօս» եէրինէ «Անաթօլիգօս Նէօլօղօս» խամինտէ բումձա եէնի պիր ղազէթա նէշր օլունմաեա պաշլամըշ տըր:

«Բէքի» խամինտէ տիկէր պիր բումձա ղազէթա չըգմըշ իսէ տէ, նիզամէն էվվէլճէ մէրճիինէ խապէր վէրմէեէրէք չըգարըլմըշ օլտըղընտան, իքինճի նիւսխէսինտէ Մաթպուաթ խալէմինտէն թաթիլ իթտիրիլմիշ տիր:

Հիւսէյին Հիլմի բաշա չարշէնպէհ կիւնիւ հուզուրը Շահանէյէ գապուլ օլընմըշ վէ իքի սաաթ միւլագաթ իթմիշ տիր: Օրատան Պապը Ալիյէ կիտէրէք, պագը իշլէր իլէ մէշղուլ օլմուշ տըր:

Մախսուսէնին 4 Ն.ըը Թօնթօն նամ վափօրը, կէչէն ագշամքի սօն իշկիւզարլըղը իւզէրինէ, չըրագ չըգարըլմըշ տըր:— Մախսուսէ խալէմինին՝ Գատըքէօյիւնէ էշլէթմէք ուզրէ Շիրքէթի Խայրիէ խալէմինտէն քիրալատըղը իքի վափօրըն գօնթրաթը էվվէլքի կիւն իմզալանմըշ տըր:

Մէմլէքէթիմիզտէ Եունան էֆքեարըն ինթիշարէ, վէ գարըշըգլըգ չըգարմաեա չալըշտըգլարը անլաշըլան 5 նէֆէր Եունանլը՝ Թիւրքիատան թարտ խալմըշլէր տիր:

Պուլկարլարըն հուտուտ թարաֆլարընը թագվիյէ իթմէքտէ օլտըգլարը վէ անէլեաթը ինշաիյէ իլէ մէշղուլ օլմագտա պուլընտըգլարը՝ եաեա հուտուտտան կէչմէքտէ օլան պագը եօլճըլարըն իֆատաթընտա պիլնաէն, Էտիրնէ վիլայէթինտէն Ցախլիէ նէզարէթինէ պիլտիրիլմիշ տիր:

Պուլկար ղազէթալարընտա օգունտըղընա նէզարէն, հիւքիւմէթը Օսմանիէ թարաֆընտան ղըկա. 1ռէ Սօֆիա հիւքիւմէթինէ վէրիլէն եէնի պիր բրօթէսթօնամէտէ, իթա օլընան թէէմինաթա բաղմէն, էշգըեա չէթէլէրինին Պուլկարիսթանտան մէմալիքի Օսմանիէյէ կէչտիքլէրի, էգճիւմլէ Պուլկարիսթանտա թէշքիլ օլընմըշ օլան 18 քիշիլիք պիր չէթէնին Մանասթըր վիլայէթինտէ իճրաէ շէգավէթ իթմէքտէ օլտըղը պիլտիրիլմիշ տիր: Պուլկար հիւքիւմէթի՝ պու մալիւմաթը թէքզիպէ հազըրլանմագտա իմիշ:

Ամէրիգատա չըգան էրմէնիճէ ղազէթալար՝ 1820տէն 1908է գատար Ամէրիգայա հիճրէթ իտէն թէպաայը Օսմանիէնին մուհիմ պիր լիսթասընը նէշր իթմիշլէր տիր: Պու լիսթատան անլաշըլտըղընա կէօրէ, 1820տէն 1940ա գատար, եալընըզ 29 էրքէք նուֆուս, 1840տան 1860ա գատար 127 նուֆուս վէ 1860տան 1870է գատար, 4իւ գատըն օլարագ 129 նուֆուս Ամէրիգայա հիճրէթ իթմիշլէր տիր: 1870տէն 1880է գատար, 81ի գատըն օլարագ 337 նուֆուս, 1880տէն 1890ա գատար, 303իւ գատըն օլարագ 1482 նուֆուս, 1890տան 1900է գատար, 2381 նուֆուս Ամէրիգայա կէլմիշլէր տիր: 1908տէ պու միգտար 52,556 նուֆուսա պալիղ օլմըշ տըր: Եալընըզ 1907տէ 20,767 քիշի հիճրէթ իթմիշլէր տիր: Պունլարըն էքսէրիսի Րում վէ Պուլկար տըր: Ասիայը Օսմանիտէն, 1860տան 1890ա գատար մուհաճիրլէրին միգտարը 2335 նուֆուս օլմըշ տըր: Պու թարիխտէն իթիպարէն մուհաճիրլէրին միգտարը ֆէվգէլատէ արթմըշ տըր: Բէք չօգ էրմէնիլէր, մալիւմ օլան վագըալարտան սօնրա Ամէրիգայա հիճրէթ իթմիշլէր տիր:

Մուշտա միւթէսարըֆ Էսատ Րէուֆ պէյին ղայրէթը խալահամթքէրվէրանէսի սէնա օլունուեօր: «Իգտամ»ա եազըլան պիր մէքթուպտա, միւշարիլէյհին ֆէվգէլատէ տիգգաթ վէ իհթիմամը, վէ կէճէլէրի պիլէ զուհուրտէ ույուշուլմասը սայէսինտէ, ասայիշ ու ինզիպաթ հիւքիւմ իթմէյէ պաշլամըշ, վագըթըլէ վագըթըզ սիլահ աթըլմասը, սիլահը կէզտիրմէսի մէն խափլմըշ, Իսլամ էրքէք վէ գըզ չօճուգլարը մէքթէպլէրինին խալահը իչին նէ եաբըլմագ լազըմ իսէ, պունլարա թէշէպպիւս օլընմըշ տըր: Պու հալ տէվամ իտէրսէ, պիր սէնէյէ գատար Մուշտա պէօյիւք թէպէտտիւլաթ կէօրիւլէճէք տիր: Էհալի միւթէսարըֆը սէվմէքտէ վէ գանունա իթաաթ իթմէքտէ տիր:

Ճէպէլը Պէրէքէթ տիվանը հարպը թարաֆընտան վէրիլմիշ օլան աթիտէքի գարարլար՝ պա իրատէի սէնիէ թաստիգ օլընմըշ տըր:— Համիտիէ վէ ճիվարընտա գուհուրա կէլէն գարըշըգլըգլար էսնասընտա Ջէրքէս Իպրահիմ վէ Բիւրտ Ֆէրհատ նամ չախըլարըն, պիր թագըմ սիլահլը խալգ իլէ պիրլիքտէ հիւքիւմէթ տաիրէսինէ հիւճում իտէրէք, օրատա սըղընմըշ օլան 12 էրմէնիյի թէլէֆ իթտիքլէրի թէհագգուգ իթմիշ, վէ Ջէրքէս Իպրահիմ եարալանարագ էօլտիւկիւ խապէր ալընմըշ օլտըղընտան, ֆիրարի Ֆէրհատ խամ ճէզասընա մահքում օլմըշ տըր:— Համիտէ գազասը գայմագամը Ապտուլլահ էֆ.՝ իղթիշաշը թէսկինէ չալըշմաեըպ, իղթիտարսըզլըղը վէ վազիֆէսինիկի սէպէպիյլէ պու ճինայէթէ սէպէպ օլմըշ օլտըղընտան, պիր տահա հիւքիւմէթ մէմուրիյէթինէ թայինի օլունմամագ ուզրէ, թէգաիւտ խափլտիկի կիպի, գատը իլէ միւֆթի տախի թէգաիւտ խափլմըշլէր տիր: Գազանըն խալքէ մէճլիսի ազասընտան Ջէրքէս Սայիտ աղա՝ պիր տահա թայինի օլընմամագ ուզրէ ազալըգտան չըգարըլմըշ տըր: Ջէրքէս Նուրի պէյ իլէ Ատանալը Մահմուտ էֆ. 5էր սէնէ նէֆի խափլմըշլէր տիր: Ատանա ժանտարմա ալայը քիատէ պէօլիւկինտէն օն պաշը Սալիհ վէ ժանտարմա Րէսուլ պին Ալի իլէ Ուզուն Ալի պին Մահմուտ՝ թէգաիւտ խափլմըշլէր վէ Գօնիալը Հաչըմ էֆ. վէ պիր տահա մէմուրիյէթ վէրիլմէմէսի գարարկիր օլմըշ տըր:— Հօրանիէ էրմէնի քիլիսէսինի աթէշէ վէրտիկի թէպէյյիւն իտէն գունտուրաճը Վէլի՝ 3 սէնէ գիւրէքլիքտէ մահպէսիյէթէ մահքում օլմըշ տըր: Բէնտիխինէ իշթիրագ իտէն տիկէրլէրին գապահաթը թէպէյյիւն իթմէտիկինտէն, պէրաէթլէրինէ գարար վէրիլմիշ տիր:

Իզմիրտէ մանիֆաթուրա թաճիրի Անտոն էֆ. Անտոնեանըն զէվճէսինտէն, էվվէլա չախսէն վէ սօնրա թէհտիտամիզ մէքթուպլար իլէ 20 լիրա թալէպ իթմիշ օլան Մուշլը Սարուխան Ցակօբեան՝ Իզմիր տիվանը հարպը թարաֆընտան 4 սէնէ գիւրէքլիքտէ մահպէսիյէթէ մահքում օլմըշ տըր:

Էտիրնէտէ Մէրիճ նէհրի ճօշմըշ վէ ճիվար մահալլէլէրի սու պասմըշ տըր: Վատար վէ Թունճա նէհիրլէրի տախի ճօշարղընտան, բէք չօգ քէօյլէր սու ալթընտա գալմըշ տըր: Վագը օլան զարար պէօյիւք իսէ տէ, միգտարը մալիւմ տէյիլ տիր:

Ատանա ճիվարընտա Թիւթիւն գօյճըլարըյլա աաքիրի Օսմանիէ պէյնինտէ պիր միւսատէմէ վուգու պուլմուշ, գաչագճըլարտան 1ի եարալանմըշ վէ 9ը տէրտէսթ խափլմըշ տիր: Էշգըեատան 29 պէյկիր, 220 քիլօ թիւթիւն, 10 կրա թիւֆէնկի վէ 500 խարթուճ զապթ օլընմըշ տըր:

Պէյօղլունտա Ճատտէի քէպիրտէ Սուրիէ սաարթըմանընտա պիրէր գաթ քիրալամըշ օլան Տէսփինա վէ Զագըր Մարի խամինտէ իքի գարըըն տաիրէլէրի՝ պիր զէմանտան պէրու գապալըանըն նազարը տիգգաթընը ճէլպ իթմիշ տիր: Պու իքի խապըսէլէր, մէքթէպ տէվամ իտէն 12-14 եաշլարընտա քիւչիւք գըզ չօճուգլարընը վէ էմսալինի պիր թագրիպ իղֆալ իտէրէք, էվլէրինէ կէօթիւրմէքտէ, վէ օրատա պունլարը, եալընըզ պիքրի մուհաֆազա օլունմագ շարթըյլա, պիր թագըմ զամիրսիզ վէ վիճտանսըզ քիմսէլէրին էյլէնճէսինէ թէսլիմ իթմէքտէ, վէ պու միքրուհ թիճարէթի՝ քէնտիլէրինէ իշ կիւճ էտինմէքտէ իմիշլէր: Կէչէն կիւն տախի Տէսփինանըն տաիրէսինէ մաարուֆ պիր խրիստիան վէ արգատան կիւզէլ պիր գըզ չօճուգը կիրմիշ: Բօլիսլէր տէ արգասընտան կիրմիշլէր: Պիչարէ չօճուգ սատէտի օլմասըյլա, իշի պէյան իթտիկինտէն, Տէսփինա, գըզ վէ քէյֆինտէն մահրում խափլէն չախս՝ Պէյօղլը միւթէսարըֆլըղընա կէօթիւրիւլմիւշլէր, վէ ալ սօնրա Զագըր Մարի տախի կէօթիւրիւլմիւշ տիւր: Պունլարըն իսթըրըքլա իշ անլաշըլմըշ տըր: Գըզըն խամի Միւրիցա վէ Բուսիալը օլուպ, Ֆրանսըզ մէքթէպինէ կիտէր իմիշ: Տէսփինայը, քէնտիսինէ, րէֆիգալէրինտէն պիրի թանըթմըշ տըր: Պունտան պաշգա, չօճուգ, մէզքիւր էվէ կէլէն չախսլարըն քէնտիսիյէ նասըլ վագըթ կէչիրտիքլէրինի հէքեայէ իթմիշ տիր: Զապթիէ, թահարրիեաթ իճրասըյլա, Մարի, Մարիգա վէ Ալէքսանտրա խամինտէ իւչ գըզ տահա պուլմըշ տըր: Ցիկէր պիթը գըզ պու իքի գարըըն տաիրէլէրինէ կիտէրլէր իմիշ: Թահգըգաթա տէվամ օլունուեօր: — «Լէվանթ Հէրալտ» աէրտէսթ խափլէն չախսըն՝ Պէյօղլը միւթէսարըֆը ճէմիյէթինէ մէնսուպ, եաշլըճա պիր քիմսէ օլտըղընը, ֆագաթ պու րէզալէթի փաշ իթմէքտէն իճթինապէն, մէրգումըն խամինի վէրմէք իսթէմէտիկինի վէ տիկէր թէֆէրրուաթա կիրիշմէկէճէկինի պէեան իյլէմիշ տիր:— Մէզքիւր իքի խապըսէտէն պաշգա, սաիր պազը խապիս եախօտ խապըսէլէրին տախի Պէյօղլընտա պու մէքրուհ թիճարէթլէ մէշղուլ օլմագտա պուլունտըգլարը խապէր ալընմըշ տըր:

Տիւն քէսրէթլէ եաղան գար սէպէպիյլէ եօլլար գապանմըշ օլտուղընտան, պու սապահ թրամվայլար իշլէյէմէմիշ տիր:

Կէչէն ագշամ Շիրքէթին 59 Ն.ըը վաբօրը՝ քէօբրիւյէ կէլմէք ուզրէ Իսկիւտարտան հարէքէթ իտէրքէն շիմաքըլարտան պիրի տէնիզէ գազաէն տիւշմիւշ, վէ գայպ օլմըշ տըր:

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՍԸ իլէ ԿՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ պանգաըընըն Ղալաթա, Իսթանպօլ վէ Պէյօղլը խալէմանէլէրի՝ էֆրէնճի 1910 յանվար 11 վէ 14իւնճիւ կիւնլէրի գաբալը գալաճագ տըրլար:

ԻՐԱՆ ԱՀՎԱԼԻ

Օրտուպատտըն, Իրանտա Աղաթ շէհրի եագընընտա թէէսիս իթմիշ օլան Րահիմ խանըն րէաքսիօնէր ֆըրգասընա գարշը էրմէնի միլլէթինտէն միրալայ Եփրեմին գումանտասը ալթընտաքի ասաքիրի Իրանիէնին մուզաֆֆէրիյէթլէրի բէք պարլագ օլտըղը Թէլկրաֆտան խապէր վէրիլիեօր: Աղաթ շէհրի, նիհայէթ միրալայ Եփրեմ թարաֆընտան զապթ օլընմըշ, Րահիմ խանըն սիւարիլէրի՝ քիւլլիյէթլի թէլէֆաթը ուղրայարագ ֆիրարա մէճպուր օլմըշ վէ 30 քիլօմէթրօյա գատար թագիպ իտիլմիշ տիր:

Աղաթտան էօթէտէ 6 գարիէ իշղալ իտիլմիշ, վէ էշգըեատան քիւլլիյէթլի մուհիմմաթը հարպիէ զապթ օլընմըշ տըր: Րահիմ խան, Աղաթտա գաբանըպ գալմըշ վէ մէչբուրիյէթ ասքէրլէրինէ գարշը մուգավէմէթ իթմէք իսթէմիշ իսէ տէ, պիր Ալման զապիթինին գումանտասը ալթընտա պուլընան Մագսիմ պաթարեալարընըն աթէշի գարշըսընտա տիւշարը տէհշէթ օլարագ, էֆրատընտան նըֆէրը մագթուլ վէ մէճրուհ օլարագ մէյտանը հարպտա պրագաըգտան սօնրա, քէնտիսի ֆիրարա մէճպուր օլմըշ տըր: Միրալայ Եփրեմին սիւարիլէրի մէրգումը թագիպ իթմիշլէր տիր: Րահիմ խան, շիմալա տօղրու ֆիրարընտա տէվամ իտիեօր: Աղաթ վէ Զինճան՝ հիւքիւմէթէ արգը իթաաթ իթմիշլէր տիր: Պիւթիւն էհալի, զալիմլէրի գարշըլաեարագ, քէնտիլէրինի Րահիմ խանըն բէնչէսինտէն գուրթարմըշ օլմալարընտան տօլայը պէեանը շիւքրան իյլէմիշլէր տիր:

Միրալայ Եփրեմին ֆըրգասը՝ իլէրիյէ հարէքէթէ տէվամ իտիեօր: Րահիմ խան, քէմալը շիտտէթլէ թագիպ խափլմէքտէ տիր, վէ եագընտա, պու գահրամանա աասքէրին զայէթը ֆէտաքեարանէսիյլէ Իրան մէմալիքինին պիւթիւն րէաքսիօնէրլէրին բէնչէսինտէն գուրթուլաճաղը մէմուլ օլունմագտա տըր:

ԹԱՐԻԽԻ ԱՍՐԸՄԸԶՏԱՆ
ՄԻԼԼԻ ՊԻՐ ՍԱՀԻՖԷ
Մուհառրիրի՝ ՑԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Կէչէնտէ վէֆաթ իտէն Էրմէնի վարգապէտլէրինտէն Վահան Վ. Տէր-Մինասեանըն թէրճէմէի հալինի հավի պու րիսալէնին ֆիեաթը 50 բարա տըր: Մէրքէզի ֆիրուխթը՝ Պապը Ալի ճատտէսինտէ Պիւպիւլեան Լեւոն էֆ.նին խալէմանէսինտէ տիր:

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

24 Դեկտեմբեր 1909

	Ղշ.	բր.
Թէվհիտ խափլմըշ էսհ. ում.	103	20
Րումէլի շըմէնտըֆէրի Ֆր.	217	
Օսմ. Սիկրթ. շիրքէթի Լ. Օ.	4	40
Տէրխա. Թրամվայ գուբ.	7	45
» » թահվ. Ֆր.	483	
Րէժի	17	20
Տէրխասաանէ Րըխթըմ	438	
Տէրգօզ	313	
Անատօլը շըմէնտըֆէրի գուբ.	14	80
» » թահ.	523	
Կրէտի Ֆօնսիէ Էժիբսիէն Ա.	313	
» » » Բ.	260	

ԱԳՉԷԼԷՐԻՆ ՖԻՆԱԹԸ

Օսմ. լիրասը 100 ղշ.տան	Ղշ.	բր.
Պէհազ մէճիտիյէ ֆարգը	108	
Մէթալիք	100	
Բօլ	90	
Ֆրանսըզ ալթունը	87	10
Ինկիլիզ լիրասը	110	2
Գըրմիզ	50	
Րուպլի քեաղըտ	8	62

Միւտիրը մէսուլը ղազէթա
ԹՕԼԱՑԵԱՆ

ԻՏԱՐԷ ԽԱՆԷ
Պէյօղլունտա Թագսիմ Ճատտէսինտէ Ն. 59